

GUIA DOCENT DE L'ASSIGNATURA

Titulació		Licentiat in Historia, Archaeologia et Artibus Christianis (120 ECTS) (Equivalent al títol universitari de Màster [BOE 22/04/2015])				
Assignatura		MP2HE01 Ciències auxiliars de l'Arxivística: Paleografia, Sigil·lografia				
Curs	2022-2023	Itinerari/Especialitat	<i>Història de l'Església</i>	Àrea	Practicum	
Cicle	Segon		Període lectiu	1 Sem	ECTS	5 ECTS
Professor/a	Dr. Josep Hernando (UB)			Llengua	Català	

Descripció/Justificació

La finalitat de l'Assignatura és que l'historiador conegui el que en metodologia històrica s'anomena FONTS PRIMÀRIES que, entre d'altres llocs, es troben, sobre tot, als ARXIVS HISTÒRICS, per a tot seguit, procedir a la seva interpretació: entendre el passat i no pas justificar unes determinades accions. És a dir, conèixer les FONTS SECUNDÀRIES.

Requisits i orientacions prèvies

El contingut de l'assignatura facilitarà dos requisits: el coneixement dels ARXIVS HISTÒRICS (eclesiàstics: diocesans, catedralicis, parroquials, pontifici) i l'ús d'una eina fonamental: la PALEOGRAFIA, ciència que estudia les escriptures antigues, el coneixement de les quals permet la lectura de documents de distintes èpoques i escriptures diverses amb característiques pròpies y presència habitual d'abreviatures.

Objectius

Generals:

Conèixer els arxius i la seva organització: com està organitzat cada arxiu i quina documentació hom pot trobar en cada arxiu.

Específics:

Quina documentació cal consultar per a cada tema objectiu d'una recerca, i la seva lectura resolent els problemes que presenten les característiques pròpies de cada document.

Continguts

FONTS PRIMÀRIES per al coneixement de la Història.

Veurem el CONTINGUT I L'ORGANITZACIÓ dels diferents Arxius de la ciutat de Barcelona per arribar, a la fi, a l'Arxiu Pontifici.

Una eina bàsica serà l'ús de la PALEOGRAFIA.

És per això que veurem

A.- L'ARXIU DE PROTOCOLS DEL COL·LEGI DE NOTARIS DE CATALUNYA

El procés de redacció del document notarial a Catalunya (*rogatio, cedula, ferma, notaminuta, carta in mundum*).

Esclaus, jueus i conversos, ensenyament i llibres.

B.- L'ARXIU DIOCESÀ DE BARCELONA

L'accés a l'estat clerical i la recepció de les ordes menors i majors: *Registra ordinatorum* (s. XIV-XV)

Els processos (s. XIV). Processos per criptojudaisme.

C.- L'ARXIU DE LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DEL PI

Els llibres sacramentals.

Els llibres d'òbits (soterraments d'albats (nens) i adults, els sacrament de l'extrema-unció, el viàtic).

D.- L'ARXIU DE LA CATEDRAL DE BARCELONA

Teoria política medieval: *auctoritas i postestas*.

De plenitudine potestatis papae, Joan Borgunyó (fi s. XIII-XIV)

E.- ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE BARCELONA

La política del Consell de Cent vers les minories

Documents sobre els conversos i l'activitat de la Inquisició

F – L'ARXIU PONTIFICI

Centralisme i fiscalisme

Liber censuum o Taxae pro comunibus servitiis

FONTS SECUNDÀRIES

La identificació i l'anàlisi de les fonts primàries (la documentació arxivística) es completarà amb diverses fonts secundàries, publicades o no, fruit de l'estudi de les fonts primàries (el contingut dels arxius).

És per això que veurem i analitzarem publicacions diverses, FONTES SECUNDÀRIES, sobre temes diversos que ens posen a l'abast els documents, FONTES PRIMÀRIES, del diversos arxius:

1.- CULTURA: ESCOLES I ENSENYAMENT – CONTINGUTS DE L'ENSENYAMENT -
LLIBRES: OBJECTE DE CULTURA, OBJECTE ECONÒMIC

Llibres i arts liberals en programes escolars i biblioteques d'escolars i de Mestres dels segle XV, dins «La corona Catalano-aragonesa, l'Islam i el Mar Mediterrani», Homenatge a la Doctora Maria Teresa Ferrer i Mallol, C.S.I.C., Institució Milà y Fontanals, Departament de Ciències Històriques – Estudis Medievals, Barcelona, 2013, pp. 351-362

2.- ECONOMÍA Y TEORÍA ECONÓMICA

Crèdit i llibres a Barcelona, segle XV. Els contractes de venda de rendes (censals morts i violaris) garantits amb vendes simulades de llibres. El llibre instrument econòmic i objecte de cultura, «Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols», Col·legi de Notaris de Catalunya, XVIII (2000), pp. 1-210

3.- ESCLAVISME

Le "De seta Machometi" du Cod. 46 d'Osma, oeuvre de Raymond Martin (Ramon Martí), dins «Islam et Cretiens du Midi (XIIIe-XIVe siècles) », Ouvrage publié avec le concours du Centre National de la Recherche Scientifique, Cahiers de Fanjeaux, 18, Edouard Privat Ed., Toulouse, 1983, pp. 351-377 pp.

4.- JUDAISME

Conversos, jueus i cristians de natura. Els testimonis dels processos i la necessitat d'una recerca, dins «Cristianos y judíos en contacto en la Edad Media. Polémica, conversión, dinero y convivencia», Flocel Sabaté y Claude Denjean, eds., Editorial Milenio, Lleida, 2009, págs. 387-412 (= 25 págs.)

5.- JUEUS I CONVERSOS

Conversos, jueus i cristians de natura. Els testimonis dels processos i la necessitat d'una recerca, dins «Cristianos y judíos en contacto en la Edad Media. Polémica, conversión, dinero y convivencia», (Flocel Sabaté y Claude Denjean, eds.) Reunión científica, Editorial Milenio, Lleida, 2009, pp. 387-412

6.- HETERODÒXIA. MORAL

Irregularitats per il·legimitat i altres causes i l'accés a l'orde clerical. Diòcesi de Barcelona, segle XV, dins «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia» (AHAM), Universitat de Barcelona, 31 (2013), pp. 349-393.

7.- EL MÓN DEL TREBALL

"Instruere in litteris, servire et docere officium". Contractes de treball, contractes d'aprenentatge de lletra, gramàtica i arts en la Barcelona del segle XV, «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia», Departament d'Història Medieval, Universitat de Barcelona, 26 (2005), pp. 945-484.

Metodologia d'ensenyament-aprenentatge

- 1-Exposició del contingut dels diversos arxius.
- 2-Lectura de documents d'aquests arxius sobre un aspecte específic: paleografia (Fonts Primàries)
- 3-Interpretació històrica a través dels estudis publicats sobre aquest tema específic (Fonts Secundàries).

Avaluació

L'avaluació consistirà en la lectura (transcripció) d'un document d'un Arxiu i la seva interpretació.

Bibliografia

Hom pot veure bibliografia sobre el contingut dels arxius en l'apartat de FONTS SECUNDÀRIES. Ara exposarem MANUALS DE PALEOGRAFIA (bibliografia molt resumida):

-BATTELLI, G. (1936), *Lezioni di Paleografia*. Città del Vaticano. (2ª ed.: Città del Vaticano, 1939; 3ª ed.: Città del Vaticano, 1949; reimp.: Città del Vaticano, 1978; 4ª ed.: Città del Vaticano, 1999).

-BISCHOFF, B. (1979), *Paläographie des römischen Altertums und des abendländischen Mittelalters*. Berlin. (2ª ed.: Berlin, 1986). (Trad. francesa: *Paléographie de l'Antiquité romaine et du Moyen Âge Occidental*, per H. ATSMÀ i J. VEZIN, Paris, 1985 (2ª ed. Paris 1993); trad. anglesa: *Latin palaeography. Antiquity and the Middle Ages*, per D.Ó. CRÓINÍN i D. GANZ,

Cambridge, 1990; trad. Italiana aggiornamento bibliografico e nuove tavole: *Paleografia latina. Antichità e medioevo*, per G.P. MANTOVANI i S. ZAMPONI, Padova, 1992).

-CENCETTI, G. (1978), *Paleografia Latina*. Roma.

-CHERUBINI, P.-PRATESI, A. (2010), *Paleografia latina. L'avventura grafica del mondo occidentale*. Città del Vaticano.

-GARCÍA VILLADA, Z. (1923), *Paleografía española*. Precedida de una introducción sobre la Paleografía latina. Madrid, 2 vols. (Reimpr.: Barcelona 1974).

-LASALA y CLAVER, F. de (2000), *Paleografía Latina. Ejecizi: Trascrizioni, commenti e tavole*. Roma. (També en versió castellana i amb un CD-ROM en italià i castellà).

-MILLARES CARLO, A. (1986), *Tratado de Paleografía española*, con la colaboración de J.M. RUIZ ASENCIO, Madrid, 3 vols.

-NÚÑEZ CONTRERAS, L. (1994), *Manual de Paleografía. Fundamentos e historia de la escritura latina hasta el siglo VIII*. Madrid.

-PARISSE, M. (2006), *Manuel de paléographie médiévale: manuel pour grands commençants*, Paris (Reimp. 2010).

-PETRUCCI, A. (1985), *Breve storia della scrittura latina*. Roma. (Nuova edizione riveduta e aggiornata. Roma, 1989; seconda edizione riveduta e aggiornata: Roma, 1992).

-PETRUCCI, A. (2008), *Una lliçó de Paleografia*. València.